

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Članek sekcije J. U. U. plačajo list v šilarnino. Oglaš po omilki in dogovoru, davak poseba. Polt. čak. rač. 11.153. Telefon 3173

„Čudim se, kako domoljubno je vzgojena Vaša mladina.“

Maršal Pétain

na Rakeku, dne 19. 10. 1934.

Pretrsljiva vest, ki je dospela k nam iz Marseilla, nas je presunila in nam zastrla za hip pogled v bodočnost. S težko skrbjo smo se vprašali, ali je naš narod dovolj zrel in dovolj pripravljen, da bi mogel prenesti strašni udarec brez hudih pretresljajev. Nešteto težkih vprašanj je v tem tragičnem trenutku stopilo pred nas, drugo je bilo težje in usodepolnejše od drugega.

Sedemnajst let je že minilo, od kar je bila dana narodu prilika, da da svojim idejnim čuvstvom izraza. Kaj je še ostalo od teh čuvstev in idealov?

Življenje v teh sedemnajstih letih ni bilo lahko in je vsebovalo malo tega, kar naj bi te ideale gojilo in jih večalo. Nasprotno — največ je bilo v našem javnem življenju po osvoboditvi dejstev, ki so ustvarjala idejno mladost in brezbriznost. Politično-strankorske prilike so mejile na strast, ki je grozila zrušiti vso idejnost preteklosti in jo izbrisati z obzorja naših pogledov na bodočnost; gospodarske prilike v drugih državah so zgrabile tudi naše gospodarstvo in ustvarjale v narodu skrb, ki bi v njih zaman iskali narodnostnih idealov; na naša vrata je trkal brezposelnost in zaman prosil zaslužka.

Res je, v vsej dobi smo narodni učitelji ostali svojemu narodu ob strani, ga bodrili, da ne obupa in mu vlivali novega poguma v črnogledno dušo. Trudili smo se, da v mladini ustvarimo optimizem in vero v bodočnost, in velik je bil naš napor, da obvarujemo mladino pred vplivi fantomov, ki bi nas privedli v nacionalno propast. Ali kaj, če so se vse naše besede razblinile v nič ob skalah trde realnosti; kaj, če ni naše delo našlo odmeva v širokih plasteh naroda, ki ga je tiralo življenje v brezbriznosti; in kaj, če ni bilo vse naše delo, delo praznih besed, ki ne koreninijo v zemlji in ki se ob prvi težki preizkušnji izkažejo za jalove in le brezživljenjskim priložnostnim slavnostim potrebne? Take so bile naše misli ob velikih narodni nesreči. Oklenil se nas je nemir, kakor da stojimo pred začetkom konca.

Ali glej! Kakor, da je bila velika žrtev potrebna, da zopet vstanejo ideali naših minulih vekov in dokumentirajo vsemu svetu, da je državljanska ideja last vsega naroda, od berača do najvišjih dostojanstvenikov!

Narodova žalost se je povsod pokazala na način, ki se ne da organizirati (kakor je ugotovil angleški admiral v Splitu), temveč je bila pravi resnični izraz narodove duše. Veličina in globina narodovega ganotja je bila tolikšna, da je presenetila dom in tujino. Nepregledne množice, ki so romale dneve in dneve k sveti krsti, da še zadnjikrat pozdravijo simbol naše skupnosti, so postale nemi memento vsem, ki so verjeli v nedržavna stremjenja širših plasti našega naroda, in so bile neizpodbiten dokaz, da si je naš narod zapisal v srce domoljubne zadnje besede Velikega viteškega kralja, še preden so bile izgovorjene.

Ne bomo se bavili z vprašanjem, odkod ta enotna zavest vseh plasti našega naroda ob uri težke in dalekosežne preizkušnje. Zavedamo pa se, da nismo bili učitelji zadnji v vrstah tistih, ki so negovali v mladini in v odraslih nacionalna čuvstva in s svojim največkrat neopaženim tihim delom paralizirali kvarne vplive idej, ki so imele v danih razmerah in prilikah vse predpogoje, da padejo na rodovitna tla. To ugotovitev nam ne narekuje ne napuh ne samohvala, temveč le potreba, da se poudari pravilnost našega dosedanjega dela. Kajti le delavec, ki je prepričan, da je pravično zastavljal svoj plug v brazdo domače zemlje, bo delal s še večjim veseljem kot doslej. Malodušje bo stopilo iz njegove poti in samozavestno ter mirno bo čakal sadov svojega dela.

V zavesti, ki se nam je odkrila ob svežem grobu Velikega kralja, da smo učitelji koristili s svojim dosedanjim delom narodu in državi, so se naše delavne sile osvežile in zato mora v nas vstati volja do še intenzivnejšega dela za blagor in napredek naroda. Kakor ni bilo to naše delo brez vsebinsko, navduševalno, temveč je pronicalo in se zapisovalo globoko v narodovo dušo, tako in še globlje bo moralo biti odslej. Danes, ko poznamo enotnost narodovega ideala, ko stojimo z narodom na skupni idejni podlagi, nam ne bo težko vsakemu najti sebi primerne polja neprisljajene udeleževanja.

Jugoslavija ni le zemljepisni pojm, je tudi pojm skupnosti in čistoče vseh duš, ki se trudijo in pehajo na tem lepem koščku

Nesmrten spomenik

Največja skrivnost je smrt. Gotova je ko nobena druga stvar na svetu; zato se človek z njo tudi najmanj ukvarja. Z rojstvom ji je vse, kar prične živeti, zapisano in z grobom potrjeno. Večen in za vse, ki so ji podrejeni, nepojmljiv krogotok. Ritem življenja! In to je prav za prav vse in največ, kar sploh more biti...

Na vseh mrtvih dan bodo romale črne množice na grobove. Kdor ima koga, ki ga je že pokrila zemlja in ki je že prišel na konec življenjske poti, bo nesel s seboj lučko, da jo bo na grobu prižgal. Lučko, ki bo gorela in zgorela v spomin pokojnemu.

Stene so obložene z belim marmorjem. Ljudstvo predobro loči belo od črnega in ve, da pomeni belo večno, neizčrpno življenje, črno pa žalosten konec in spomin. Tudi stopnice so bele, zakaj v hram neizčrpnega življenja vodijo. Tistemu, ki hoče dobiti novo vero v življenje, so v opomin in opozorilo, da je, onim pa, ki so izpričali vero v tako življenje, so pa večni prag k prezasluzenemu počitku in plačilu.

Na gori stoji to svetišče in vsakemu lahko seže razgled do zadnje stopinje one zemlje, ki je bila priča neustrašene in junaške borbe med resnico in lažjo, pravico in krivico, med

Kdo ne pozna onih starih zastav, v borbah okrvavljenih, prestreljenih, raztrganih? Vse so, tiste zastave, ki so jih nosili nesmrtni ljudje, ki so se borili za svobodo, za kulturo. Ali pa so res vse zastave? Koliko jih je še! Ta boj je večni, ni dobojevan. Pa bi prav gotovo morale biti vse zastave, če hočemo, da bo naš boj za rast, napredek, svobodo in kulturo Jugoslovancov popoln.

Kdo priča o resničnosti vsega tega? Marmorni sarkofagi z nesmrtnimi ljudmi!

V tujini so nam ubili kralja. Niso ga ubili doma! Mi imamo še svojega kralja, zakaj mi svojega kralja ne damo ubiti. Ne bili bi ljudje, ne bili bi vredni kralja, če bi ga mogli vsaj za trenutek izgubiti iz svojih src. Preveč nam je pomenil, preveč smo ga imeli radi, preveč smo ga spoštovali.

Izčrpale so se vse človeške sile našemu vodniku. Umaknil se je v svetišče in od tam bo izžareval vse bogate smernice svojega življenja, od katerih se ni oddaljil niti za las. Vztrajnost, volja, hotenje! Kaj je še treba več, da bomo Jugoslavije vredni in z njo svojega kralja?

V vsakem izmed nas se bo prižgala na vseh mrtvih dan skromna lučka. Da, za pokoj njegovi duši. Za pokoj! Za mir! Ne za vojno, ne za sovraštvo. Za skupno močno rast, za vzgajanje rodu, ki ga čakajo še mnogo hujše preizkušnje, ko pa nas. In da bo tem nalogam kos, da bo v teh preizkušnjah vztrajal z voljo do zmage, mora biti močno vzgojen.

Vse naše prižgane lučke bodo romale v svetišče jugoslovanskih borcev za svobodo; tja z željo po novih napotkih, nazaj z vero v srce, z močno voljo in hotenjem. Če bi katera med potjo ugasilna, naj se prižge ob drugi. To je skrb onih, ki svetleje gore. Naše lučke bodo romale v hram dela in poštenja in se bodo vračale k delu, poštememu delu. Romale bodo na Oplenac, svetišče...

Vsaka šola naj se zaveda, da bo izžarevala čim več svetlobe in toplote vsem onim, ki vanjo zaupajo, naša šola naj se zaveda, da če bi pokojni naš kralj videl, koliko solz in žalosti je moralo prestati naše ljudstvo ob njegovi izgubi, če bi vedel, kako rado ga je imelo in kako je trpelo ob tem nekulturnem dogodku, naš kralj bi se dal za vso to izkazano ljubezen še enkrat ubiti.

Oplenac! Vsak učitelj naj bi poromal v to večno svetišče dela, k temu večnemu spomeniku dela, priči, da bosta vedno in povsod zmaga samo pamet in poštenje. V.

Francosko priznanje

Naša mladina je domoljubno vzgojena! Francija nas ima rada in nas spoštuje. Zahvala vsemu učiteljsstvu.

Namenil sem se proti Notranjski, da bi izvedel, kaj je resnice na poročilih, ki so jih prinesli razni ljubljanski, zagrebški in beograjski dnevniki. Pisal so namreč, da je ob priliki, ko sta se vračala visoka zastopnika zavezniske Francije preds. Lebrun in maršal Pétain, s pogreba našega kralja, da je poslednji govoril na Rakeku z nekim učiteljem in mu izrazil dopadenje nad našo dobro vzgojeno mladino. Ker pa je prav ta stvar važnejša ko katerakoli druga za naše učiteljsstvo, je bilo nujno potrebno izvedeti podrobnosti o tem, za naše učiteljsstvo brez dvoma velikem dogodku.

Protij meji.

Sedel sem na vlak, ki jo je kaj urno ubral čez Ljubljansko polje proti zapadu. Krasen jesenski popoldan. Brezštevilne barvne nianse so se prelivalo od Krma do Grmade, da sem jih kar občudoval. Toliko finih odtenkov, ki so se prelivali drug v drugega, da je bil celoten vtis veličastna jesenska simfonija, ne smrti, življenja! Narava nikoli ne umre. Počiva, da po počitku še bujnejše vzbrsti. Kako lepo je po počitku vstajenje. Ali ni bilo z našim narodom prav tako? Narod ne more nikoli umreti. Njegova življenjska sila je premočna. Jugoslovanski narod ne bo nikoli umrl. Vedno znova je in vedno znova bo vstajal prenovljen, očiščen. Njegovo stremljenje k popolnosti in resničnosti je preveč močno. Ni nas strla smrt, tudi življenje nas ne bo.

Vlak sopiha, počasneje vozi. Vsaka pot navzgor je težka. S praznično razpoloženostjo, s črnimi zastavami, ki plapolajo na sleherni hiši, hišici in koči, z žalovanjem ljudstva za svojim kraljem in z mogočno manifestacijo življenja narave, se mešajo moje misli. Čutim, da so bogate in da bodo kmalu še bogatejše.

Na Rakeku izstopim. Pot me zanese v smeri proti Cerknici. Do upravitelja osnovne šole na Rakeku g. Šušteršiča me vodi. Tam se nadejam dobiti prve informacije o onem pomembnem dogodku. Dobim ga doma v njegovi delavni sobi za pisalno mizo. Povem mu,

Srebrni venec, ki ga je položilo Jugoslovensko učiteljsko združenje na grob blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja

Kdor živi poleg vsakdanjega življenja, ki ga mora živeti, še tisto življenje, ki se ne konča z nujno opravljenim vsakdanjim delom, bo prav v letošnjem dnevu, posvečenem mrtvim, lahko postal bogat in uverjen, kako močan je lahko človek, ki ne živi samo od danes do jutri, ki živi tudi za bodoče dni; ne zase, za vse! En grob bo več, za vse izkopen, in en človek, ki je živel za vse, je bil vanj položen. Ne mrtev, živ! Resničen človek ne more nikoli umreti.

Bela cesta se složno vije navkreber, v breg, v goro, visoko, tako visoko, da jo lahko vidi vsak. K svetišču vodi, ki jih je svobodno ljudstvo postavljalo vedno na take vrhove, s katerih so bili vidni zadnjemu človeku, kateremu je bil prav tako namenjen, kakor vsem. Zato so bila in bodo vedno ta svetišča, svetišča ljudstva, ki naj bi iz njih črpalo moč in pa vero v življenje.

zemlje. Nad to Jugoslavijo hočemo čuvati tudi mi narodni učitelji zaradi zvestobe, ki jo je ves naš narod spontano dokazal v zadnjih težkih dneh; hočemo še tesneje stopiti pred njegove vrste in mu pomagati, dokler se ne bo zasvetil smehlaj sreče in zadovoljstva na njegovem od skrbi razoranem licu.

To smo dolžni storiti in to bomo storili, kajti velika žrtev velikega kralja ni smela biti zaman!

pravim življenjem in smrtjo, med svobodo in suženjstvom. Zmagalo je delo in poštenje!

To svetišče se je gradilo v dvoje. Samo, kot simbol, drugo, kot resničnost. Praded je rekel, ded zavpil, oče zakričal v sveti jezi, sin izvojeval. Postavil je simbol, resničnost pa pokazal kot možnost in upravičenost. Izkopal si je grob, da je dal zadnje in najtrdnjše temelje prizadevanju v vsem svojem življenju — državi.

Svetišče je lepo, umetniško dovršeno, popolno. Simbol! In da bo ta simbol čim bolj resničen, ali ni to tako močan življenjski klic, da bi moral dvigniti iz otopenosti vsakega, še tako zakrknjenega? Ali ni v tem simbolu povedano vse, kar bi moral vedeti in imeti za edino merilo vsak, ki soodločuje pri izgrajevanju vsega, kar bi moralo biti lepo, kar bi moralo biti poleg tega še dovršeno, kar bi moralo biti tako zgrajeno, da bi ostalo večno po svoji veliki pomembnosti? Ali ni to tako živa beseda, da bi morala dati vsakemu učitelju vse, kar rabi za svoje delo in pot? Vero vase in svoj poklic!

Mozaiki imajo 150.000 barvnih nians. Zato ti mozaiki tudi lahko nekaj predstavljajo. In, koliko bi predstavljali in kaj bi lahko predstavljali, če bi imeli 14 milijonov nians! Kako veličastna, kako večna bi bila ta podoba za vse večne čase!